

СКОК О. С.,
аспірант кафедри
кримінально-правових дисциплін
(Дніпропетровський державний
університет внутрішніх справ)

УДК 343.232

КАТЕГОРИЗАЦІЯ ЗЛОЧИННИХ ДІЯНЬ У КРИМІНАЛЬНОМУ ЗАКОНОДАВСТВІ ЗАРУБІЖНИХ КРАЇН

Стаття присвячена дослідженню кримінального законодавства зарубіжних країн в аспекті розмежування злочинних діянь та виділенню з них категорії злочинів невеликої тяжкості.

Ключові слова: класифікація злочинів, злочини невеликої тяжкості, кримінальні проступки.

Статья посвящена исследованию уголовного законодательства зарубежных стран в аспекте разграничения преступных деяний и выделению из них категории преступлений небольшой тяжести.

Ключевые слова: классификация преступлений, преступления незначительной тяжести, уголовные проступки.

The article is devoted to study of criminal legislation of foreign countries in aspect of differentiation of criminal acts and allocation of these categories of minor offenses.

Key words: classification of crimes, petty crimes, crimes misdemeanor.

Вступ. Класифікація злочинних діянь наявна майже в усіх кодифікованих актах зарубіжних країн. Поділ злочинів на категорії залежить від історичних передумов побудови національної доктрини кримінального права та сталих політичних, соціальних та економічних традицій, притаманних для кожної з країн. У своїх наукових працях увагу поділу злочинних діянь на категорії в кримінальному законодавстві зарубіжних країн приділяли такі науковці, як Є.А. Онгарбаєв, М.Г. Кадніков, Н.Ф. Кузнецова, І.М. Тяжкова, І.І. Митрофанов, О.І. Соболев, В.В. Питецький, С.І. Вейберт, В.М. Лебедев, І.Д. Козочкін та ін. Категорія злочинів невеликої тяжкості в світлі останніх законодавчих ініціатив щодо запровадження категорії кримінального проступку представляє неабиякий науковий інтерес. Тому ми вважаємо за необхідне дослідити законодавство різних країн світу в аспекті класифікації злочинних діянь і вивчити досвід різних країн, де існує в законодавчій класифікації категорія злочинів невеликої тяжкості. Також великий інтерес представляють останні зміни, які відбулися в законодавстві деяких країн, пов'язані із питаннями розмежування злочинних діянь та практикою існування в єдиному кодифікованому акті поряд із злочинами невеликої тяжкості, кримінальних проступків.

Постановка завдання. Метою статті є наукове дослідження сучасного кримінального законодавства щодо виділення в ньому категорії злочинів невеликої тяжкості.

Результати дослідження. Відповідно до § 12 КК Німеччини всі злочинні діяння поділяються на злочини та проступки. Злочинами є протиправні діяння, за скоєння яких в якості мінімального покарання передбачене покарання у вигляді позбавлення волі на строк від одного року і більше. Проступками є протиправні діяння, за скоєння яких мінімальним покаранням є позбавлення волі на більш короткий строк або грошовий штраф [1]. У випадках, коли за скоєне діяння передбачено покарання у вигляді штрафу (Geldbusse), воно є порушенням громадського порядку (Ordnungswidrigkeit) і врегульовано додатковим кримінальним правом. До проступків відносяться такі діяння, як: порушення офіційних ого-

лошень, заняття забороненою проституцією, погроза злочином, використання неправдивих свідочств про стан здоров'я тощо. Така класифікація злочинів бере за основу вид та розмір покарання, при цьому відмічає тільки його мінімальний розмір. Максимально допустима межа покарання визначена у § 38 «Тривалість позбавлення волі» та § 40 «Призначення грошового штрафу в денних ставках». Так, максимальний строк позбавлення волі – п'ятнадцять років, мінімальний – один місяць. У ч. 1 § 38 є вказівка на те, що позбавлення волі є тимчасовим заходом і призначається тоді, коли законом не передбачене довічне позбавлення волі, про що безпосередньо зазначається в санкціях статей за конкретні злочини. Щодо штрафу, то він враховується в денних ставках і призначається судом із урахуванням особистого та матеріального становища особи, яка скоїла злочинне діяння.

У КК Франції класифікація діянь закріплена в ст. 111-1: «Злочинні діяння класифікуються відповідно до їх тяжкості на злочини, проступки та порушення». Книга перша «Загальні положення» КК не містить чіткого визначення кожної з цих категорій, а тільки вказує на принципові положення, за якими можна розмежовувати їх між собою. Перш за все, така класифікація має велике практичне значення і передбачає наступну систему покарань. Кримінальні покарання для злочинів, виправні для проступків та поліцейські покарання за порушення. Так, КК визначає злочини та проступки і встановлює покарання, які застосовуються до виконавців цього діяння. Регламент же визначає порушення і встановлює в межах та у відповідності з відмінностями, встановленими законом, покарання, які застосовуються до порушників. У ст. 121-3 є вказівка на те, що злочин або проступок не мають місця у випадку відсутності умислу [2] щодо порушень, то форма вини не має особливого значення, оскільки відповідальність за них виключається тільки у випадку дії непереборної сили [3, с. 276]. Перелік злочинів та проступків регламентовано книгами другою–п'ятою, а порушення – книгою шостою та окремими декретами Державної Ради.

КК Словацької Республіки [4] відповідно до § 9 «Види злочинних діянь» злочини поділяються на проступки та злочини. Поняття проступку міститься в § 10, згідно з яким проступком є: а) протиправне діяння, вчинене через необережність або б) умисне діяння, за вчинення якого цей закон в Особливій частині передбачає покарання у вигляді позбавлення волі строком не більше 5 років. Злочином, відповідно до ч. 1 § 11, є умисне злочинне діяння, за вчинення якого цей закон в Особливій частині передбачає покарання у вигляді позбавлення волі строком на 5 років. У ч. 3 § 11 зазначено, що злочин, за який цей закон передбачає покарання у вигляді позбавлення волі строком не менше 10 років, вважається особливо тяжким злочином.

У ст. 7 § 1 КК Республіки Польща зазначено, що злочином є тяжкий злочин (*zbrodnia*) або менш тяжкий злочин (*występkiem*). Тяжкий злочин – це заборонене діяння, за яке передбачено покарання у виді позбавлення волі на строк не менше трьох років або більш суворе покарання. Менш тяжкий злочин – заборонене діяння, за яке передбачений штраф більше тридцяти денних ставок, покарання обмеженням волі або покарання позбавленням волі на строк понад одного місяця. Уточнення щодо форми вини вчиненого діяння законодавець виділив у ст. 8 КК, відповідно до якої тяжкий злочин можна скоїти тільки умисно, а менш тяжкий злочин можна скоїти ненавмисно, якщо це встановлене законом [5].

У ст. 39 КК Італії кримінальні правопорушення поділяються на злочини та проступки в залежності від різних видів покарання, які призначаються за їх скоєння. До злочинів відносяться діяння, за які може бути призначене довічне позбавлення волі, термінове позбавлення волі та штраф у розмірі від 10 тисяч лір до 2 мільйонів лір. Більша тяжкість покарання за злочини свідчить про їх більшу тяжкість у порівнянні із проступками. Основну частину кримінальних проступків складають поліцейські правопорушення [3, с. 518–519].

Відповідно до ст. 9 КК Швейцарії [6] злочинні діяння поділяються на злочини та проступки. Злочином є злочинне діяння, за яке передбачено покарання каторжною в'язницею, а проступком є злочинне діяння, за яке передбачено покарання в'язницею в якості найбільш тяжкого. Очевидно, що законодавцем при проведенні такої класифікації враховувалася формальна ознака розмежування – вид покарання, який призначається відповідно за злочин або проступок [7].

Виділення категорії злочинів невеликої тяжкості спостерігається і в кримінальному законодавстві країн пострадянського простору.

У ст. 15 КК Російської Федерації [8] проведено диференціацію злочинів за характером та ступенем суспільної небезпеки на злочини невеликої тяжкості, злочини середньої тяж-

кості, тяжкі та особливо тяжкі злочини. Злочинами невеликої тяжкості визнаються як умисні, так і необережні діяння, за скоєння яких максимальне покарання не перевищує трьох років позбавлення волі. Форма вини у вигляді умислу чи необережності притаманна також і злочинам середньої тяжкості. Виключно умисну форму вини законодавцем пристосовано до тяжких та особливо тяжких злочинів.

Інституту класифікації злочинів у КК Білорусі також притаманна чотиричленна категоризація злочинних діянь, але з певними особливостями. Згідно зі ст. 12 КК Білорусі [9] злочини, в залежності від характеру та ступеня суспільної небезпеки, поділяються на злочини, що не становлять великої суспільної небезпеки, менш тяжкі, тяжкі та особливо тяжкі. Одразу привертають увагу дві перші категорії злочинів, обидві вони, з першого погляду, схожі на категорію злочинів невеликої тяжкості. До злочинів, що не становлять великої суспільної небезпеки, відносяться як умисні, так і необережні діяння, за які передбачено покарання у вигляді позбавлення волі на строк не більше двох років або інше більш м'яке покарання. Відносно менш тяжких злочинів, то до них відносяться умисні злочини, за які законом передбачено максимальне покарання у вигляді позбавлення волі на строк не більше шести років, а також злочини, скоєні з необережності, за які законом передбачено покарання у вигляді позбавлення волі на строк більше двох років. Віднесення злочинів до тієї чи іншої категорії здійснюється, не виходячи із фактично призначеного судом покарання, а виключно із розміру санкції статті.

КК Республіки Молдова [10] закріплює в ст. 16 поділ злочинів на: незначні злочини, злочини середньої тяжкості, тяжкі злочини, особливо тяжкі та надзвичайно тяжкі. Якщо відволіктися від оригінальної термінології КК Республіки Молдова, то перед нами всі ті ж чотири категорії плюс ще одна – надзвичайно тяжких злочинів [11, с. 56]. Віднесення злочинів до відповідної категорії залежить від характеру та ступеня шкоди злочину. Відповідно до ч. 2 ст. 16 КК Республіки Молдова незначними злочинами визнаються діяння, за які кримінальний закон передбачає максимальне покарання у вигляді позбавлення волі на строк до двох років включно.

У ст. 12 КК Грузії [12] злочинні діяння поділяються на три категорії: менш тяжкі злочини, тяжкі та особливо тяжкі злочини. Поділ злочинів відбувається в залежності від максимального строку позбавлення волі, передбаченого в якості покарання статтями або частинами статей Особливої частини КК Грузії. Менш тяжкими злочинами є умисні або скоєні з необережності злочини, за які максимальне покарання не перевищує п'яти років позбавлення волі; тяжкими є умисні злочини, за які максимальне покарання не перевищує десяти років позбавлення волі, а так само вчинені з необережності злочини, за які у вигляді покарання передбачено позбавлення волі на строк більше п'яти років; особливо тяжкими є злочини, за які в якості покарання передбачено позбавлення волі на строк більше десяти років або безстрокове позбавлення волі. Враховуючи визначений законодавцем максимальний розмір покарання за менш тяжкі злочини та відсутність проміжної категорії злочинів між менш тяжкими і тяжкими злочинами, на нашу думку, категорія менш тяжких злочинів включає в себе і категорію злочинів середньої тяжкості.

В залежності від характеру та ступеня суспільної небезпеки злочинні діяння розподіляються і в КК Азербайджану. Згідно зі ст. 15 КК Азербайджанської Республіки [13] злочини поділяються на такі, що не становлять великої суспільної небезпеки, менш тяжкі злочини, тяжкі злочини та особливо тяжкі злочини. Злочинами, що не становлять великої суспільної небезпеки, визнаються умисні та необережні діяння, за вчинення яких передбачено покарання, не пов'язане із позбавленням волі, або максимальне покарання, що не перевищує двох років позбавлення волі. Менш тяжкими злочинами визнаються умисні та необережні діяння, за вчинення яких максимальне покарання не перевищує семи років позбавлення волі. Оперуючи звичною термінологією, категорію злочинів, що не становлять великої суспільної небезпеки, можна прирівняти до злочинів невеликої тяжкості, а категорію менш тяжких злочинів – до злочинів середньої тяжкості.

Новий КК Республіки Казахстан [14] введено в дію 1 січня 2015 року. Такі зміни в кримінальному законодавстві Казахстану суттєво відобразились на інституті класифікації злочинів, який існував у попередньому КК і налічував чотири категорії злочинів (злочини невеликої тяжкості, злочини середньої тяжкості, тяжкі та особливо тяжкі), типових для кодексів пострадянських країн. У новому КК всі злочинні діяння поділено на злочини та

кримінальні проступки, які поєднані загальним поняттям кримінальне правопорушення. Відповідно до ч. 1 ст. 10 КК РК кримінальні правопорушення в залежності від ступеня суспільної небезпеки та караності поділяються на злочини та кримінальні проступки. Злочином, згідно з ч. 2 ст. 10 КК РК, визнається скоєне винне суспільно небезпечне діяння (дія або бездіяльність), заборонене КК під загрозою покарання у вигляді штрафу, виправних робіт, обмеження волі, позбавлення волі або смертної кари. Кримінальним проступком, відповідно до ч. 3 ст. 10 КК РК, визнається скоєне винне діяння (дія або бездіяльність), яке не представляє великої суспільної небезпеки, таке, що заподіяло незначну шкоду або створило загрозу заподіяння шкоди особистості, організації, суспільству або державі, за вчинення якого передбачене покарання у вигляді штрафу, виправних робіт, залучення до громадських робіт, арешту. Ст. 40 КК РК містить чіткий перелік покарань за злочини та кримінальні проступки окремо. Види покарань, які можуть бути застосовані як за злочин, так і за проступок, містяться й у визначенні цих понять, при цьому не відрізняються за своїм змістом від покарань, зазначених у ст. 40 КК РК. Очевидно, що критерієм, за яким проводиться розмежування цих кримінально-караних діянь, є розмір та вид покарання.

Відповідно до ч. 1 ст. 11 КК РК «Злочинами невеликої тяжкості визнаються умисні діяння, за скоєння яких максимальне покарання не перевищує двох років позбавлення волі, а також необережні діяння, за скоєння яких максимальне покарання не перевищує п'яти років позбавлення волі».

Кримінальні проступки в новому законодавстві займають місце між адміністративним правопорушенням та злочинами невеликої тяжкості. В новому КК РК у категорію кримінальних проступків входять 104 склади злочинів невеликої тяжкості, 20 з яких мали санкцію «позбавлення волі», а тепер у випадку їх скоєння вони не матимуть навіть судимості. Всі інші 58 складів у минулому – адміністративні правопорушення. Арешт, як міра покарання за кримінальні проступки, встановлений максимальним терміном до 6 місяців, проте в Особливій частині такий термін передбачений тільки 43 складами. За 30 кримінальними проступками встановлений строк арешту до 2-х місяців, за 32 – до 3-х, за 63 – до 4-х місяців. Штраф запроваджено в якості альтернативи додатково у 162 санкціях, його частка тепер становить понад 50%, а його розміри значно збільшені, в середньому – на 57% [15].

Відповідно до ст. 9 КК Киргизької Республіки [16] злочини, в залежності від характеру та ступеня суспільної небезпеки, поділяються на злочини невеликої тяжкості, менш тяжкі, тяжкі та особливо тяжкі. Тяжкість злочинів визначається максимальним строком більш суворого покарання, передбаченого санкцією статті. Тлумачення кожної з категорій злочинів відбувається в окремих статтях. До злочинів невеликої тяжкості, відповідно до ст. 10 КК КР, відносяться умисні злочини, за які максимальне покарання не перевищує двох років позбавлення волі, а також необережні злочини, за які максимальне покарання не перевищує п'яти років позбавлення волі.

КК Республіки Таджикистан [17], у ст. 18 «Категорії злочину», визначає, що в залежності від характеру та ступеня суспільної небезпеки діяння, передбачені КК РТ, поділяються на злочини невеликої тяжкості, середньої тяжкості, тяжкі та особливо тяжкі. Відповідно до ч. 2 ст. 18 КК РТ злочинами невеликої тяжкості визнаються умисні діяння, за вчинення яких максимальне покарання не перевищує двох років позбавлення волі, а також необережні діяння, за вчинення яких максимальне покарання не перевищує п'яти років позбавлення волі.

В залежності від ступеня тяжкості та форми вини діяння, передбачених КК Туркменістану [18], поділяються на злочини невеликої тяжкості, середньої тяжкості, тяжкі та особливо тяжкі. Злочинами невеликої тяжкості, відповідно до ч. 2 ст. 11 КК Туркменістану, визнаються умисні та необережні діяння, за вчинення яких кримінальним законом передбачено максимальне покарання у вигляді позбавлення волі на строк не більше двох років. У КК Туркменістану вперше в історії кримінального права Республіки дана класифікація злочинів залежно від характеру і ступеня суспільної небезпеки, при цьому в якості характеристики суспільної небезпеки діяння прийнята верхня межа санкції статті Особливої частини КК, яка передбачає покарання за відповідний злочин [19, с. 31]. Із урахуванням форми вини, злочинами невеликої тяжкості можуть бути як умисні, так і необережні діяння. У разі сукупності злочинів невеликої тяжкості остаточне покарання призначається шляхом поглинання більш суворим покаранням чи шляхом часткового або повного складання покарань. При визначенні виправного закладу засудженому до покарання за злочин невеликої тяжкості відбування покарання призначається у виправних колоніях загального режиму.

Кримінальне законодавство прибалтійських країн Латвії, Литви та Естонії поділяє злочинні діяння на злочини та проступки. Такий поділ у кожній державі має свої особливі риси.

КК Латвійської Республіки [20] у ст. 7 закріплює інститут класифікації злочинів. Так, злочинними діяннями визнаються кримінальні проступки і злочини. Злочини поділяються на менш тяжкі, тяжкі і особливо тяжкі. Кримінальним проступком визнається діяння, за вчинення якого передбачене покарання у виді позбавлення волі на строк не більше двох років або більш м'яке покарання. Менш тяжким злочином визнається умисне діяння, за вчинення якого передбачене покарання у виді позбавлення волі на строк понад два роки, але не більше п'яти років, а також діяння, вчинене з необережності, за яке передбачено покарання у виді позбавлення волі на строк понад два роки. Тяжким злочином визнається умисне діяння, за вчинення якого передбачене покарання у виді позбавлення волі на строк більше п'яти років, але не більше десяти років. Особливо тяжким злочином визнається умисне діяння, за вчинення якого передбачене позбавлення покарання у виді позбавлення волі на строк більше десяти років, довічне ув'язнення або смертна кара.

За ч. ч. 2 – 6 ст. 11 КК Литовської Республіки [21] злочини є умисними або необережними. Умисні злочини поділяються на злочини невеликої тяжкості, злочини середньої тяжкості, тяжкі злочини і особливо тяжкі злочини. Злочином невеликої тяжкості визнається умисний злочин, за вчинення якого максимальне покарання, передбачене кримінальним законом, не перевищує трьох років позбавлення волі. Злочином середньої тяжкості визнається умисний злочин, за вчинення якого максимальне покарання, передбачене кримінальним законом, перевищує три роки позбавлення волі, але не перевищує шести років позбавлення волі. Тяжким злочином визнається умисний злочин, за вчинення якого максимальне покарання, передбачене кримінальним законом, перевищує шість років позбавлення волі, але не перевищує десяти років позбавлення волі. Особливо тяжким злочином визнається умисний злочин, за вчинення якого максимальне покарання, передбачене кримінальним законом, перевищує десять років позбавлення волі. Відповідно до ст. 12 КК ЛР кримінальним проступком є небезпечне і заборонене КК діяння (дія або бездіяльність), за вчинення якого передбачене покарання, не пов'язане з позбавленням волі, за винятком арешту.

В Естонії з 2001 року існує Пенітенціарний кодекс, який є основним нормативно-правовим актом у кримінальному законодавстві Республіки. Основною ознакою злочинного діяння за кримінальним правом Естонії є винність. Відповідно до ч. ч. 2–4 ст. 3 ПК РЕ [22] винні діяння – це злочини і проступки. Злочином визнається винне діяння, за вчинення якого для фізичної особи у вигляді основного покарання передбачене грошове стягнення або тюремне ув'язнення, а для юридичної особи – грошове стягнення або примусове припинення. Проступком визнається винне діяння, передбачене ПК або іншим законом, за вчинення якого в якості основного покарання передбачено штраф або арешт. Відповідно до ч. 3 ст. 15 ПК РЕ караними в якості проступку є діяння, вчинені як умисно, так і з необережності. Згідно зі ст. 4 ПК РЕ злочини поділяються на злочини першого та другого ступеня. Злочином першого ступеня визнається винне діяння, за вчинення якого максимальним покаранням є тюремне ув'язнення на строк понад п'ять років, довічне тюремне ув'язнення або примусове припинення. Злочином другого ступеня визнається винне діяння, за вчинення якого передбачене покарання у вигляді тюремного ув'язнення на строк до п'яти років або грошове стягнення.

В Ізраїлі кримінального кодексу не існує. Натомість діє Закон про кримінальне право Ізраїлю 1977 року, який поєднав у собі всі існуючі до того часу закони та положення Ордонансу про кримінальний кодекс 1936 року [23, с. 8]. У сучасній редакції закон складається із трьох частин: Вступної, Загальної та Злочин, які, в свої чергу, поділяються на розділи та глави. Інститут класифікації злочинів врегульовано Розділом «Кримінальний злочин та передбачена за нього відповідальність», Главою хей «Злочини за ступенем їх тяжкості». Відповідно до ст. 24 закону за ступенем тяжкості злочини поділяються на тяжкі злочини, злочини середньої тяжкості та проступки [23, с. 26]. Тяжким злочином є злочин, покарання за який перевищує три роки тюремного ув'язнення. Злочином середньої тяжкості є злочин, покарання за який перевищує три місяці і не перевищує трьох років тюремного ув'язнення. Якщо покаранням за злочин є тільки штраф, то це повинен бути такий штраф, що перевищує розмір штрафу, який можна призначити за злочин, покаранням за яке є штраф у невстановленій сумі. Проступком є злочин, покарання за який не перевищує трьох місяців тюремного

ув'язнення. Якщо покаранням за такий злочин є тільки штраф, то це повинен бути штраф, що не перевищує розмір штрафу, який можна призначити за злочин, покаранням за який є штраф у невстановленій сумі.

Висновки. Проведений аналіз зарубіжного законодавства щодо існування в ньому категорії злочинів невеликої тяжкості, поряд із іншими категоріями кримінально-караних діянь, доводить, що ця категорія злочинів є майже в усіх кодифікованих актах пострадянського простору, де з метою диференціації та індивідуалізації кримінальної відповідальності використовується тричленна, чотиричленна або п'ятичленна класифікація злочинів. Деякі пострадянські країни під впливом процесів гуманізації кримінального законодавства запровадили кримінальний проступок у сучасний Кримінальний кодекс (Республіка Казахстан). Натомість, у більшості європейських країн, де існує дворівнева або триврівнева класифікація злочинних діянь на злочини та проступки або злочини, проступки та порушення – у чистому вигляді, досліджувана категорія злочинів відсутня.

Список використаних джерел:

1. Уголовный кодекс Федеративной Республики Германии. – СПб.: Изд-во «Юридический центр Пресс», 2003. – 524 с.
2. Уголовный кодекс Франции. – СПб.: Издательство «Юридический центр Пресс», 2002. – 648 с.
3. Уголовное право зарубежных государств. Общая часть: Учебное пособие / Под ред. и с предисл. И.Д. Козочкина. – М.: Омега-Л, Институт международного права и экономики им. А.С. Грибоедова, 2003. – 576 с.
4. Trestný zákon Slovenskej republiky : Národná rada Slovenskej republiky od 20 mája 2005, predpis č. 300/2005 Z. z. – [Электронный ресурс]. – Режим доступа: <http://www.zakonypreludi.sk/zz/2005-300#f6358702>.
5. Уголовный кодекс Республики Польша. – СПб.: Издательство «Юридический центр Пресс», 2001. – 234 с.
6. Уголовный кодекс Швейцарии. – СПб Издательство «Юридический центр Пресс», 2002. – 350 с.
7. Вейберт С.И. Понятие и классификация преступных деяний по уголовному законодательству отдельных стран Европейского Союза / С.И. Вейберт. – Вопросы управления. – [Электронный ресурс] – Режим доступа: <http://vestnik.uapa.ru/en/issue/2012/03/23/>.
8. Уголовный Кодекс Российской Федерации от 13.06.1996 № 63-ФЗ. – [Электронный ресурс]. – Режим доступа: <http://online-zakon.ru/кодексы/ук-рф/>.
9. Уголовный кодекс Республики Беларусь от 9 июля 1999 г. № 275-3. – [Электронный ресурс]. – Режим доступа: <http://www.tamby.info/kodeks/yk.htm>.
10. Уголовный кодекс Республики Молдова от 18 апреля 2002 года № 985-XV. – [Электронный ресурс] – Режим доступа: http://base.spinform.ru/show_doc.fwx?rgn=3835.
11. Соболев О.И. Класифікація злочинів [Текст] : дис. ... канд. юрид. наук : 12.00.08 / О.И. Соболев. – Дніпропетровськ, 2012 р. – 200 с.
12. Уголовный кодекс Грузии. – СПб.: Издательство «Юридический центр Пресс», 2002. – 409 с.
13. Уголовный кодекс Азербайджанской Республики от 30 декабря 1999 года. – [Электронный ресурс] – Режим доступа: <http://law.edu.ru/norm/norm.asp?normID=1242908&subID=100104131,100104133,100104142,100104639,100104648>.
14. Уголовный кодекс Республики Казахстан от 3 июля 2014 года № 226-V. – [Электронный ресурс] – Режим доступа: http://online.zakon.kz/Document/?doc_id=31575252.
15. Абдрахманов К. Новый Уголовный кодекс Республики Казахстан / К. Абдрахманов. – [Электронный ресурс]. – Режим доступа: <http://pravo.zakon.kz/4653917-kratkijj-kurs-ro-novellam-novogo.html>.
16. Уголовный кодекс Кыргызской Республики от 1 октября 1997 года № 68. – [Электронный ресурс] – Режим доступа: http://online.adviser.kg/Document/?link_id=1000871459.
17. Уголовный кодекс Республики Таджикистан от 21 мая 1998 года № 574. – [Электронный ресурс]. – Режим доступа: http://online.zakon.kz/Document/?doc_id=30397325.
18. Уголовный кодекс Туркменистана от 12 июня 1997 года № 222-I. – [Электронный ресурс]. – Режим доступа: http://online.zakon.kz/Document/?doc_id=31295286.

19. Смирнов А.В., Калиновский К.Б. Комментарий к Уголовному кодексу Туркменистана. Постатейный / Под общ. ред. проф. А.В. Смирнова. – 2013 г. – Организация по безопасности и сотрудничеству в Европе // Центр ОБСЕ в Ашхабаде. // Ашхабад, 2013. – 663 с.
20. Уголовный кодекс Латвийской Республики от 8 июля 1998 года. – [Электронный ресурс]. – Режим доступа: <http://law.edu.ru/norm/norm.asp?normID=1243424&subID=100106935,100106942,100106949,100107303#text>.
21. Уголовный кодекс Литовской Республики от 26 сентября 2000 года № VIII-1968. – [Электронный ресурс]. – Режим доступа: <http://law.edu.ru/norm/norm.asp?normID=1243877&subID=100107735,100107737,100107741,100108026#text>.
22. Пенитенциарный кодекс Эстонии от 6 июня 2001 года (RT I, 2001, 61, 364). – [Электронный ресурс]. – Режим доступа: <http://www.zakony.ee/index.php?id=7>.
23. Закон об уголовном праве Израиля / Постатейный перевод с иврита на русский язык, автор перевода – судья Марат Дорфман. – Издание 2-ое, переработанное и дополненное, 2010. – 261 с.

УЗУНОВА О. В.,

кандидат юридических наук, доцент кафедры
криминального права та правосуддя
(Запорізький національний університет)

ТОВСТИК П. О.,

студент юридичного факультету
(Запорізький національний університет)

УДК 347.965:343.11(477)

УЧАСТЬ АДВОКАТА В СУДІ ПЕРШОЇ ІНСТАНЦІЇ

Стаття присвячена дослідженню участі адвоката в кримінальному процесі як гаранта в дотриманні конституційних прав і свобод людини та громадянина. У статті розкривається роль участі адвоката в суді першої інстанції.

Ключові слова: адвокат, адвокатура, захисник, інститут правової допомоги, кримінальний процес.

Статья посвящена исследованию участия адвоката в уголовном процессе как гаранта в соблюдении конституционных прав и свобод человека и гражданина. В статье раскрывается роль участия адвоката в суде первой инстанции.

Ключевые слова: адвокат, адвокатура, защитник, институт правовой помощи, уголовный процесс.

The article investigates a lawyer in criminal proceedings as a guarantor of constitutional rights and freedoms of man and citizen. The article deals with role of advocate participation in trial court.

Key words: attorney, defense counsel, legal profession, institution of legal aid, criminal trial.

Вступ. Провідна роль у системі органів, які повинні підтримувати законність та правопорядок, здійснювати належний захист у процесі, належить органам адвокатури. В сучасних умовах державотворення та формування правових інститутів України актуалізу-

